

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**JAHON GEOGRAFIYASI
O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	500 000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi:	530 000 – Fizika va tabiiy fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60530200 – Geografiya

Chirchiq – 2024

Fan/modul kodi JG23345620		O'quv yili 2025-2026 2026-2027	Semestr 3-4-5-6	ECTS - Kreditlar 4-4-6-6	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4-4-6-6	
1	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Jahon geografiyasi	300	300	600	
2	I. Fanning mazmuni. Fanni o'qitishdan maqsad - yer yuzasidagi materiklar va okeanlarning tabiatini, unda sodir bo'ladigan jarayonlar va hodisalarning o'zaro bir-biriga bog'liqligini, geografik qobiqning barqaror rivojlanish qonuniyatlarini o'rganish bo'yicha talabalarga bilimlar berish hamda tegishli ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat. Materiklar va okeanlarning tabiiy sharoiti va tabiiy boyliklarini chuqur o'rganish; tabiiy resurslarining aloqadorlik qonuniyatlarini, bir-biriga uzviy bog'liqligini tushuntirish; Jahon davlatlarning o'ziga xos geografik o'rni, tabiiy boyliklari, aholisi va mehnat resurslari, ular xalq xo'jaligining asosiy xususiyatlari, ishlab chiqarish tarmoqlarining tarkibi va hududiy joylashi, tashqi iqtisodiy aloqalari, iqtisodiy rayonlari va ular o'rtasidagi geografik va ekologik tafovutlar bilan tanishtiradi. Fanning vazifasi – materiklar va okeanlarning tabiiy geografiyasi, jahon davlatlari haqida har taraflama chuqur bilim berish bilan birga tabiiy resurslarni avaylash va ardoqlash, talabalarga har taraflama chuqur bilim berish bilan birga Vatanni sevish va ardoqlash, miliy qadriyatlarni e'zozlash va ularga sidqidildan xizmat qilish ruhini singdirishdir. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu: Fanning predmeti, maqsad va vazifalari, o'rganish obyekti Yer yuzi litosfera plitalari. Fanning geografik fanlari tizimidagi o'rni, uning predmeti, maqsad va vazifalari, Materiklarning joylashgan o'rni, o'ziga xos xususiyatlari. Dunyo qit'olari to'g'risida ma'lumot, yer yuzidagi orollarning hosil bo'lish tiplari, yarim orollarga tavsif. Dunyo okeanlari xususiyatlari, yer shari dengizlari (ichki, tashqi), qo'ltiqlar, bo'g'ozlarning geografik joylashuvi, yer yuzi litosfera plitalari va ularning materiklar relyefining shakllanishidagi o'rni. 2-mavzu. Afrika materigi geografik o'rni, okean qismlari, chekka nuqtalari. Tektonikasi va relyefi Afrika materigining geografik joylashishi, okean va dengizlar oqimlarining ta'siri. Materik atrofidagi orollar va yarim orollar, bo'g'ozlar va qo'ltiqlar. Materiklarning chekka nuqtalari. Afrika materigining Gondvanadan ajralib chiqqan davri va shu davrdagi relyef tuzilishi, Materik platformalarining hosil				

bo'lishi, tektonik harakatlar natijasida hosil bo'lgan relyef shakllari, botiqlar, cho'llar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. Materik tabiiy joylanishining asosiy qirralari (kam parchalanganligi, tropik kengliklarda joylashganligi, ekvatorga nisbatan deyarli simmetrik joylashganligi).

Relyefining shakllanish tarixi va foydali qazilmalari. Afrika platformasining tuzilishi va uning relyefda aks etishi. Shimoliy Afrika cho'llarida asosiy relyef hosil qiluvchi omillar. Buyuk Afrika yoriqlari va ularning relyef hosil bo'lishidagi o'rni. Paleozoy va Alp burmalanish bosqichlari va ularning relyefda aks etishi. Rudali foydali qazilmalarning Baland Afrikada, neft, gaz, fosfarit konlarining past Afrikada joylashganligi. Materik relyef shakllari, botiqlar, cho'llar va ularning o'ziga xos xususiyatlari.

3-mavzu. Afrika materigi iqlimi.

Iqlim hosil qiluvchi omillari. Atmosfera harakatlarining asosiy xususiyatlari. Yoz va qish oylari iqlimi, harorat, namlik va yog'inning taqsimlanishi. Iqlim mintaqalarining takrorlanishi (ekvatoril mintaqadan tashqari). Neogen va to'rtlamchi davrda oqim yo'nalishlarining o'zgarishi, oqimlarning hosil bo'lish omillari.

4-mavzu. Afrika materigi ichki suvlari.

Materik gidrografiyasi. Daryolarning to'yinishi va turlari. Yirik daryolari. Ko'llari va ularning asosiy xususiyatlari. Suv omborlari. Yer osti suvlari va ulardan foydalanish.

5-mavzu. Afrika materigining tabiat mintaqalari.

Materik iqlimiga xos tabiat mintaqalarining joylashishi, o'simlik, hayvonot olami va tuproq qoplami. O'simligining asosiy turlari, ularning hosil bo'lish omillari, tarqalish qonuniyatlari. Floristik va faunistik oblastlari. Tuproqlar va ularning hosil bo'lish jarayoni. Cho'llanish muammosi va uni yechish yo'llari. Asosiy qo'riqxonalari. Geografik mintaqalari va zonalari. Ularning ekvatorning har ikki tomonida takrorlanishi, tavsifi.

6-mavzu. Afrika materigini tabiiy geografik rayonlashtirish.

Tabiiy geografik rayonlari: Shimoliy Afrika (Atlas, Sahroi Kabir, Sudan), Markaziy Afrika (Kongo botig'i, Gvineya sohili), Sharqiy Afrika (Efiopiya tog'ligi, Sharqiy Afrika yassi tog'lari), Janubiy Afrika (Janubiy Afrika yassi tog'ligi, Kaap tog'ligi, Madagaskar), ularning tabiiy geografik tavsifi. Materikni rayonlashtirishning asosiy sabablari, regionlar tarkibidagi o'lkalarning ajralishi va ularning tavsifi, region va o'lkalarga qiyosiy tavsifi.

7-mavzu. Avstraliya materigi geografik o'rni okean qismlari, chekka nuqtalari. Tektonikasi va relyefi

Avstraliya materigining geografik joylashishi, okean va dengizlar oqimlarining ta'siri, materik atrofidagi orollar va yarim orollar, bo'g'ozlar va qo'ltiqlar. Materiklarning chekka nuqtalari. Janubiy yarim sharda joylashganligi,

o'Ichamlari, o'ziga xos xususiyatlari. Tarkib topish tarixi. Avstraliya materigining Gondvanadan ajralib chiqqan davri va shu davrdagi relyef tuzilishi, Materik platformalarining hosil bo'lishi, tektonik harakatlar natijasida hosil bo'lgan relyef shakllari.

Avstraliya platformasining tuzilishi va uning relyefda aks etganligi (G'arbiy Avstraliya yassi tog'ligi, Markaziy tekislik), poleozoy burmalanish mintaqasi (Sharqiy Avstraliya tog'lari). Hozirgi vaqtdagi relyef hosil qiluvchi omillari, rudali foydali qazilmalari. Materikdagi tog'lar, vulkanik cho'qqilar, qoldiq tog' va tekisliklar, botiqlar, cho'llar va ularning o'ziga xos xususiyatlari.

8-mavzu: Avstraliya materigi iqlimi va ichki suvlari

Materik iqlimining o'ziga xos xususiyatlari, iqlimga ta'sir etuvchi omillar, iqlim mintaqalariga tavsif va ularning iqlim o'lkalariga ajralish sabablari, okean va dengizlarning materik iqlimiga ta'siri. Materikdagi atmosfera harakatlarining markazlari. Namlik va yog'inning notekis taqsimlanishi.

Materik daryolari sharsharalari, ko'llari va ularning kelib chiqishiga ko'ra turlari, daryolarning to'yinish manbalari. «Kriklar», sho'r ko'llar, yer osti suvlari (artezian havzalari).

9-mavzu: Avstraliya materigining tabiat mintaqalari va materikni tabiiy geografik rayonlashtirish

Materik iqlimiga xos tabiat mintaqalarining joylashishi, o'simlik, hayvonot olami. Turlarga kambag'alligi. Sodda sut emizuvchilarning ko'pligi. Ko'p sut emizuvchi hayvonlarning xaltasimonligi. Geografik mintaqalari va zonalar. Tropik mintaqalari landshaftlarining turqulganligi. Tuproq qoplamining o'zgarishi, mavjud tabiat mintaqalariga umumiy tavsif, Boshqa materiklar tabiat mintaqalari bilan taqqoslash.

Materikni rayonlashtirishning asosiy sabablari, o'lkalarning ajralishi va ularning tavsifi, o'lkalarga qiyosiy tavsif, Tabiiy geografik o'lkalari. Shimoliy Avstraliya, Sharqiy Avstraliya, G'arbiy Avstraliya, Markaziy tekislik, Janubi-g'arbiy Avstraliya, Janubi-sharqiy Avstraliya, Tusmaniya va ularning tabiiy geografik tavsifi.

10-mavzu: Okeaniya

Geografik joylanishi. Tabiatining asosiy qirralari. Okean ta'siridagi landshaftlarning keng tarqalganligi. Geologik tuzilishi va relyefi. Mezozoy va Kaynazoy burmalanish mintaqalari. Vulkanlarning otilishi. Meloneziya, Mikroneziya va Poleneziya orollarining hosil bo'lishi. Tropik mintaqalarda okean sathining o'zgarishi va marjon orollarining hosil bo'lishi. Asosiy relyef shakllari. Foydali qazilmalari. Havo massalari va ularning harakati, harorat, yog'inlar, tropik siklonlar. Daryolar va ularning asosiy xususiyati. Ko'llari, yer osti suvlari. Tuproq, o'simlik va hayvonot dunyosi. Nam tropik mangra o'rmonlari. Savannalar. Hayvonot dunyosining o'ziga xos xususiyatlari. Tabiiy geografik o'lkalari: Melaneziya, Mikroneziya, Poleneziya va Yangi Zelandiya va ularning

tabiiy geografik tavsifi.

11-mavzu: Antarktida materigi tabiati, kashf etilishi, geografik o'rni, okean qismlari. Materik iqlimi, o'simlik va hayvonot dunyosi.

Janubiy qutb doirasida joylashgan yagona materik. Tabiatining asosiy qirralari, o'lchamlari. Shakllanish tarixi, Antarktida materigi o'rganilish tarixi. Paleozoy burmalanish mintaqasi. Muz usti va osti relyefi. Muzning qalinligi, muzning turlari, shel'f muzliklari. «Vohalar».

Materik iqlimi. Iqlimining o'ziga xos xususiyatlari. O'simlik va hayvonot dunyosi. G'arbiy Antarktida, Sharqiy Antarktida, ularning tabiiy geografik tavsifi.

12-mavzu. Janubiy Amerika materigi geografik o'rni, okean qismlari, orollari, chekka nuqtalari. Materik tektonikasi va relyefi

Janubiy Amerika materigining geografik joylashishi, tabiatining asosiy qirralari, okean va dengizlar oqimlarining ta'siri, materik atrofidagi orollar va yarim orollar, bo'g'ozlar va qo'ltiqlar. Materikning chekka nuqtalari. O'rganilish tarixi.

Tektonik tuzilishiga tavsif. Janubiy Amerika materigining Gondvanadan ajralib chiqqan davri va shu davrdagi relyef tuzilishi, materik platformalarining hosil bo'lishi, tektonik harakatlar natijasida hosil bo'lgan relyef shakllari, Janubiy Amerika platformasi. Kaledon, Gertsin, Mezozoy va Alp burmalanish bosqichlari.

Relyefining asosiy xususiyatlari va shakllari. Sharqiy qismidagi yassi tog'lar, tekislik hamda pasttekisliklar. And tog'lari morfologiyasi. Platforma va burmali oblastlarda hamda botiqlarda foydali qazilmalarning joylanish va tarqalish qonuniyatlari.

13-mavzu: Janubiy Amerika materigi iqlimi va ichki suvlari

Iqlim xususiyatlari. Iqlim hosil qiluvchi omillari. Relyefning materik iqlimini hosil bo'lishidagi o'rni va ahamiyati. Yoz va qish oylari iqlimlarining o'ziga xos xususiyatlari. Harorat, yog'in va namlikning taqsimlanishi. Iqlim mintaqalari va ularning ta'rifi. Okean va dengizlarning materik iqlimiga ta'siri.

Ichki suvlarining hosil bo'lishi. Materik daryolari sharsharalari ta'rifi. Ko'llar va ularning turlari, baland tog' ko'llari, yer osti suvlari. Suv boyliklaridan foydalanish va ularni muhofaza qilish muammolari.

14-mavzu: Janubiy Amerika materigining tabiat mintaqalari

Materik iqlimiga xos tabiat mintaqalarining joylashishi, o'simlik, hayvomot olami va tuproq qoplamining o'zgarishi, mavjud tabiat mintaqalariga umumiy tavsif. Boshqa materiklar tabiat mintaqalari bilan taqqoslash. Tuproq turlari, zoogeografik oblastlari. Geografik mintaqalari va zonalar. And tog'laridagi balandlik mintaqalari.

15-mavzu: Janubiy Amerika materigini tabiiy geografik rayonlashtirish

Materikni rayonlashtirishning asosiy sabablari, regionlar tarkibidagi o'lkalarning ajralishi va ularning tavsifi, region va o'lkalarga qiyosiy tavsif. Tabiiy geografik o'lkalari: Sharq tabiiy geografik rayoni, And tog'lari yoki G'arb tabiiy geografik rayoni, ularning tabiiy geografik tavsifi.

16-mavzu: Shimoliy Amerika materigi geografik o'rni, okean qismlari, orollari, chekka nuqtalari. Materik tektonikasi va relyefi

Tabiiy geografik xususiyatlari. O'rganilish tarixi. Materikning tarkib topishidagi asosiy bosqichlar. Shimoliy Amerika materigining geografik joylashishi, okean va dengizlar oqimlarining ta'siri, materik atrofidagi orollar va yarim orollar, bo'g'ozlar va qo'ltiqlar. Materikning chekka nuqtalari.

Shimoliy Amerika platformasi, Kaledon, Gertsin, Kimmeriy, Laramiy va Alp burmalanish bosqichlari va ularning relyefda aks etishi. Foydali qazilmalarning joylanish qonuniyatlari va ulardan foydalanish darajasi. To'rtlamchi davr muzliklarining relyef shakllarining hosil bo'lishidagi ahamiyati.

Materik relyefi. Asosiy relyef shakllari va ularning ta'rifi. Tektonik harakatlar natijasida hosil bo'lgan relyef shakllari, materikdagi tog'lar, vulkanik cho'qqilar, yassi tog' va tekisliklar, botiqlar, cho'llar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. Platforma va burmali oblastlarda hamda botiqlarda foydali qazilmalarning joylanish va tarqalish qonuniyatlari.

17-mavzu: Shimoliy Amerika materigi iqlimi va ichki suvlari

Materik iqlimi. Iqlimni hosil qiluvchi omillari. Relyefning materik iqlimini hosil bo'lishidagi o'rni va ahamiyati. Yoz va qish oylari iqlimlarining o'ziga xos xususiyatlari. Harorat, yog'in va namlikning taqsimlanishi. Okeanlarning materik iqlimiga ta'siri. Iqlimning fasllar bo'yicha almashinishi. Iqlim mintaqalari va ularning ta'rifi.

Ichki suvlari. Asosiy daryo havzalari. Daryo turlari, yirik daryolar ta'rifi. Ko'llar va ularning kelib chiqishi. Suv boyliklari va ulardan foydalanish.

18-mavzu: Shimoliy Amerika materigining tabiat mintaqalari

Materik iqlimiga xos tabiat mintaqalarining joylashishi, o'simlik, hayvonot olami va tuproq qoplamining o'zgarishi, tabiat mintaqalariga umumiy tavsif beriladi, boshqa materiklar tabiat mintaqalari bilan taqqoslash. O'simliklarning kelib chiqish markazlari va hozirgi o'simlik qoplamining hosil bo'lishi. Milliy bog'lar, qo'riqxonalar va alohida qo'riqlanadigan hududlar.

19-mavzu: Shimoliy Amerika materigini tabiiy geografik rayonlashtirish

Geografik mintaqalar va zonalar, ularning ta'rifi, materikning sharqiy qismidagi geografik zonalarining meridional almashinishi. Kordilera tog'laridagi balandlik mintaqalari. Tabiiy geografik rayonlari: Arktika va subarktikaning Amerika sektori, Sharq tabiiy geografik rayoni, G'arb tabiiy geografik rayoni, Markaziy Amerika rayoni, ularning tabiiy geografik tavsifi.

20-mavzu: Yevrosiyo materigi geografik o'rni, okean qismlari, orollari, chekka nuqtalari. Materik tektonikasi va relyefi

Materikning asosiy xususiyatlari, maydonining kattaligi, shimoldan janubga cho'zilganligi va shimoliy yarim shardagi barcha geografik mintaqalarning namoyon bo'lganligi. Okean va dengizlar oqimlarining ta'siri, materik atrofidagi orollar va yarim orollar, bo'g'ozlar va qo'ltiqlar to'g'risida ma'lumot beriladi, materikning chekka nuqtalari.

Tektonikasining xilma-xilligi va murakkabligi, quruqlikning eng baland va past nuqtalarining shu materikda joylashganligi. Materikning shakllanish tarixi. Qadimgi platformalar, kaledon, gertsen, kimmeriy, lamariy va Alp burmalanish bosqichlarida hosil bo'lgan geologik tuzilmalar va ularning relyefda aks etishi.

Yevrosiyo materigining tektonik harakatlar natijasida hosil bo'lgan relyef shakllari, materikdagi tog'lar, vulkanik cho'qqilar, yassi tog' va tekisliklar, botiqlar, cho'llar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. Relyefining asosiy shakllari: burmali va burmali-palaxsali tog'lar, palaxsali va palaxsali-burmali tog'lar, akkumlyativ tekisliklar, vulqon mintaqalari.

21-mavzu: Yevrosiyo materigi iqlimi

Materik iqlimining o'ziga xos xususiyatlari, iqlimga ta'sir etuvchi omillar, iqlim mintaqalariga tavsif va ularning iqlim o'lkalariga ajralish sabablari, okean va dengizlarning materik iqlimiga ta'siri. Iqlim hosil qiluvchi omillari. Mo'tadil va subtropik mintaqalarning g'arbiy okean bo'yi sektorida joylashganligi. Dengiz iqlimining hukmronligi, g'arbiy shamollar ta'sirida ekanligi.

22-mavzu: Yevrosiyo materigi ichki suvlari

Materik daryolari, sharshalari, ko'llari va ularning kelib chiqishiga ko'ra turlari, daryolarning to'yinish manbalari. Ichki berk havzalarda oqimning va gidrografik to'ring hosil bo'lish omillari, yer osti suvlari va ularni muhofaza qilish. Muzliklar.

23-mavzu: Yevrosiyo materigining tabiat mintaqalari

Materik iqlimiga xos tabiat mintaqalarining joylashishi. Tuproq, o'simlik va hayvonot dunyosining shakllanishidagi asosiy omillar. Tuproq va o'simliklarining asosiy turlari va ularning tarqalishi. Yer va o'rmon boyliklari, ulami o'zlashtirish. Geografik mintaqalari va zonalarining tuzilishi, tarkibi va shakllanishi. Balandlik mintaqalari. Antropogen landshaftlar. Tabiiy muhitning ifloslanishi.

24-mavzu: Yevrosiyo materigini tabiiy geografik rayonlashtirish

Materikni rayonlashtirishning asosiy sabablari. TGRlar tarkibidagi o'lkalarning ajralishi va ularning tavsifi, region va o'lkalarga qiyosiy tavsif. Arktika va subarktikaning Yevrosiyo sektori, Shimoliy Yevropa, G'arbiy Yevropa, O'rta dengiz sohili. Ularning tabiiy geografik tavsifi. TGRning

geografik o'rni, re'lefi, iqlimi va ichki suvlari, organik dunyosiga tavsif.

25-mavzu: Yevrosiyo materigi tabiiy geografik rayonlari

Tabiiy geografik rayonlari: Old Osiyo tog'ligi va Kavkaz, Janubiy-G'arbiy Osiyo, Shimoliy Osiyo, Markaziy Osiyo, Baland Osiyo, Sharqiy Osiyo, Janubiy Osiyo, Janubiy-Sharqiy Osiyo. Ularning tabiiy geografik tavsifi. TGRning geografik o'rni, re'lefi, iqlimi va ichki suvlari, organik dunyosiga tavsif.

26-mavzu: Dunyo okeani

Dunyo okeani va uning qismlari, Dunyo okeanini o'rganishning maqsadi, Dunyo okeani ostining geologik tuzilishi va relyefi, Dunyo okeani osti yotqiziqlari, Dunyo okeani osti yotqiziqlari, Dunyo okeanidagi hayot, Dunyo okeani tabiatini muhofaza qilish.

27-mavzu: Tinch okeani

Tinch okeanining geografik o'rni. Tabiiy sharoiti, tabiiy resurslari. Okean osti relyefining tuzilishi. Relyef shakllari. Suv osti tizmalari, botiqlar, cho'kmalar. Tinch okeanining materiklarga ta'siri. Tinch okeani iqlimi. Iqlim mintaqalarining shakllanishi. Tinch okeanidagi orollar va ularning shakllanishi, turlari. Tabiat zonalari. O'simliklar va hayvonot dunyosi geografiyasi. Tinch okeani tabiiy resurslarini muhofaza qilish.

28-mavzu: Atlantika okeani

Atlantika okeanining geografik o'rni. Tabiiy sharoiti, tabiiy resurslari. Okeanlar suv osti relyefining tuzilishi. Relyef shakllari. Suv osti tizmalari, botiqlar, cho'kmalar. Atlantika okeanining materiklarga ta'siri. Atlantika okean iqlimi. Iqlim mintaqalarining shakllanishi. Atlantika okeanlaridagi orollar va ularning shakllanishi, turlari. Tabiat zonalari. O'simliklar va hayvonot dunyosi geografiyasi. Atlantika okeani tabiiy resurslarini muhofaza qilish.

29-mavzu: Hind okeani

Hind okeanining geografik o'rni. Tabiiy sharoiti, tabiiy resurslari. Okean osti relyefining tuzilishi. Relyef shakllari. Suv osti tizmalari, botiqlar, cho'kmalar. Hind okeanining materiklarga ta'siri. Hind okeani iqlimi. Iqlim mintaqalarining shakllanishi. Hind okeanidagi orollar va ularning shakllanishi, turlari. Tabiat zonalari. O'simliklar va hayvonot dunyosi geografiyasi. Hind okeani tabiiy resurslarini muhofaza qilish.

30-mavzu: Shimoliy Muz okeani

Shimoliy muz okeanining geografik o'rni. Tabiiy sharoiti, tabiiy resurslari. Okeanlar suv osti relyefining tuzilishi. Relyef shakllari. Suv osti tizmalari, botiqlar, cho'kmalar. Shimoliy muz okeanining materiklarga ta'siri. Shimoliy muz okean iqlimi. Iqlim mintaqalarining shakllanishi. Shimoliy muz okeanidagi orollar va ularning shakllanishi, turlari. Tabiat zonalari. O'simliklar va hayvonot dunyosi geografiyasi. Shimoliy muz okeanlari tabiiy resurslarini muhofaza qilish.

31-mavzu. Dunyoning siyosiy kartasi

Dunyoning hozirgi siyosiy kartasi. Dunyo siyosiy kartasining shakllanish bosqichlari. Dunyo siyosiy kartasidagi o'zgarishlar. Dunyo davlatlari va mamlakatlarning turlari, ularni guruxlashtirish. Rivojlangan mamlakatlar, ularning jahon taraqqiyotidagi ahamiyati va o'rni. Jahoning rivojlanyotgan mamlakatlari, ularning xalqaro maydondagi ahamiyatning ortib borishi.

32-mavzu. Jahon tabiiy resurslari

Kishilik jamiyati bilan tabiat o'rtasidagi munosabatlarning tarixiy xususiyatlarga ega ekanligi jamiyat va tabiat o'zaro tasirining hozirgi davrdagi murakablashuvi. Jahon mineral resurslarining materiklar va mamlakatlar bo'yicha geografik taqsimlanishining xususiyatlari. Yer va suv resurslarining butun dunyo va ayrim regionlar bo'yicha geografik taqsimlanishining xususiyatlari.

Dunyo okean resurslari: mineral, energetika va biologik resurslar. Dunyo okeani energetika va xom ashyo resurslaridan oqilona foydalanishning xalqaro muamolari. Rekreatsiya va iqlimiy resurslar, ularning ayrim materiklar va mamlakatlar miqyosida taqsimlanishi hamda ulardan oqilona foydalanish. Atrof muhit, insoning tabiatga ta'siri va uning sabablari hozirgi zamon ekologik muamolari, ularni xalqaro etish yo'llari.

33-mavzu. Jahon iqtisodiyoti. Xalqaro iqtisodiy integratsiya

Jahon iqtisodiyoti. Uning davriy rivojlanish xususiyatlari. Xalqaro geografik mehnat taqsimotining shakllanishi, jahon xo'jaligi tarmoqlarining rivojlanish qonuniyatlari va xususiyatlari. Dunyo mamlakatlari iqtisodiy rivojlanishning notekisligi.

Jahon iqtisodiyoti rivojida xalqaro iqtisodiy integratsiyaning ta'siri. Dunyoning yirik iqtisodiy tashkilotlari. Trans milliy korporatsiyalar.

34-mavzu. Jahon sanoati

Jahon sanoatining moddiy ishlab chiqarishdagi ahamiyati. Sanoat rivojlanishidagi hududiy farqlar, sanoatning ishlab chiqarish va hududiy tarkibiga ta'sir qiluvchi omillar. Undiruvchi va qayta ishlovchi sanoat tarmoqlari. Fan texnika taraqqiyotining sanoat rivojlanishi va joylanishidagi ahamiyati.

Tog'-kon, yoqilg'i-energetika, metallurgiya, mashinasozlik, kimyo, o'rmon va yog'ochsozlik, qurilish materiallari ishlab chiqarish. Jahon yengil, oziq-ovqat sanoat tarmoqlarining mintaqalar va ayrim davlatlar bo'yicha rivojlanishi.

35-mavzu. Jahon qishloq xo'jaligi

Agrar munosabatlar geografiyasi, fan texnika taraqqiyotining qishloq xo'jaligi tarmoqlari rivojiga ta'siri. Qishloq xo'jaligi tarmoqlari. Ularning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar. Jahonning yirik mintaqalaridagi dehqonchilik va chorvachilik tarmoqlari rivojlanishining asosiy xususiyatlari.

36-mavzu. Jahon transporti. Tashqi iqtisodiy aloqalar

Transportning moddiy boylik ishlab chiqarishdagi roli. Uning tashqi savdo yuklarini tashish, xalqaro mehnat taqsimotining rivojlanishdagi roli. Asosiy transport tarmoqlari geografiyasi. Ularning joylashuvi va rivojlanishidagi mintaqaviy tafovvutlar.

Transportning moddiy boylik ishlab chiqarishdagi roli. Uning tashqi savdo yuklarini tashish, xalqaro mehnat taqsimotining rivojlanishdagi roli. Asosiy transport tarmoqlari geografiyasi. Ularning joylashuvi va rivojlanishidagi mintaqaviy tafovvutlar.

Jahon iqtisodiy aloqalarning o'zaro bog'liqligi ularning shakllari. Tashqi savdo-xalqaro geografik mehnat iqtisodini ifodalovchi shakl sifatida. Jahon iqtisodiyotidagi tashqi iqtisodiy aloqalarning yangi yo'nalishlari va shakllari.

37-mavzu. Dunyoning global muammolari.

Dunyoning global muammolari. Ularning yuzaga kelish sabablari. Ularni guruxlashtirish. Jahon davlatlari siyosiy hayoti va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri. Tinchlikni saqlash, ekologik, mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy tafovvutlarni bartaraf etish muammosi, energiya bilan ta'minlanish, xom-ashyo, oziq-ovqat, kosmosni tinch maqsadlarda o'zlashtirish, dunyo okeanidan foydalanish kabi global muammolarning yuzaga kelish sabablari. Ularni bartaraf etish bo'yicha olib borilayotgan chora-tadbirlar.

38-mavzu. Jahonning regional tavsifi. Yevropa qit'asi.

Jahon mamlakatlarining regional tavsifi. Rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar.

Yevropa qit'asi davlatlari tarixi va taraqqiyotining o'xshashligi. Yoqilg'i resurslari va ularning bir tomonlama rivojlanishi. Aholi geografiyasi. Eksport, import aloqalari.

39-mavzu. G'arbiy Yevropa davlatlari.

G'arbiy Yevropa davlatlar geografiyasi. Ulardagi demografik vaziyat. Xo'jaligi. Sanoat va qishloq, xo'jaligi tarmoqlari geografiyasi. Frantsiya Respublikasining iqtisodiy geografik o'rni. Tabiiy resurslari. temir va uran rudasiga boyligi, yer resurslarining afzalligi. Aholisi, migratsiya holati, tug'ilish va o'lim darajalari. Aholi zichligi. Sanoati va qishloq, xo'jaligi geografiyasi. Transport tarmoqlarining o'ziga xosligi. Dengiz transportining ahamiyati. Tashqi iqtisodiy aloqalari.

40-mavzu. Shimoliy Yevropa davlatlari. Markaziy Yevropa davlatlari.

Shimoliy Yevropa davlatlar geografiyasi. Ulardagi demografik vaziyat. Xo'jaligi. Sanoat va qishloq, xo'jaligi tarmoqlari geografiyasi. Buyuk Britaniyaning iqtisodiy geografik joylanishi. Tarixi. Mustamlaka davlatlarining xaddan tashqari ko'p bo'lganligi. Tabiiy sharoiti va resurslari. Axolisi, urbanizatsiya darajasi. Aglomeratsiya holati. Sanoat tarmoqlari, ularning xilma-

xilligi. Qishloq xo'jaligi, intensivlik. Transport tarmoqlari. Dengiz transportining ustunligi. Tashqi iqtisodiy aloqalari.

Markaziy Yevropa davlatlari demografik vaziyati. Sanoat va qishloq, xo'jaligi tarmoqlari geografiyasi. Iqtisodiy geografik o'rni. Tabiiy resurslari, aholisi, xo'jaligi, sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti, iqtisodiy rivojlanishidagi hududiy tafovutlar.

41-mavzu. Janubiy Yevropa davlatlari.

Janubiy Yevropa davlatlar geografiyasi. Ulardagi demografik vaziyat. Xo'jaligi. Sanoat va qishloq, xo'jaligi tarmoqlari geografiyasi. Italiyaning iqtisodiy geografik o'rni. Tabiiy resurslari, aholisi, xo'jaligi, sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti, iqtisodiy rivojlanishidagi hududiy tafovutlar. Yelga a'zoligi.

42-mavzu. Sharqiy Yevropa davlatlari

Sharqiy Yevropa mamlakatlari tarkibi. Iqtisodiy geografik o'rni xususiyatlari. Ularning sobiq sotsialistik tizimidagi davlatlar ekanligi. Mazkur davlatlarning jahon taraqqiyotidagi ahamiyati va o'rni, tabiiy resurslari, aholisi, iqtisodiyot tarmoqlari. Transporti va tashqi iqtisodiy aloqlari. Pol'sha Respublikasining mintaqada tutgan o'rni.

MDH tashkiloti, uning jahon hamjamiyatidagi o'rni. Tashkilotga a'zo Sharqiy Yevropa davlatlari. Belarus, Moldova davlatlarining MDHdagi o'rni. Davlatlar tarixi. Iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish holati.

Boltiqbo'yi davlatlari siyosiy o'rni. Aholisi va demografik vaziyati. Sanoat va qishloq, xo'jaligi tarmoqlari geografiyasi. Iqtisodiy geografik o'rni. Tabiiy resurslari, aholisi, xo'jaligi, sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti, iqtisodiy rivojlanishidagi hududiy tafovutlar.

43-mavzu. Rossiya federatsiyasi.

Rossiya Federatsiyasi. Iqtisodiy geografik o'rning xususiyatlari, siyosiy geografik vaziyati. Tabiiy resurslari ichida mineral resurslar bilan ta'mintanganligi, xilma-xilligi va ularning joylanishi. Demografik vaziyat. Rossiya sanoati tarmoqlari, qishloq xo'jaligi. Rossiyaning transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari. Rossiya iqtisodiy rayonlari. Rossiya iqtisodiy aloqalarining tarkibiy jihatlari.

44-mavzu. Shimoliy Amerika davlatlari. Kanada.

Shimoliy Amerika mamlakatlari. Shimoliy Amerika davlatlari iqtisodiy va siyosiy geografik ta'rifi. AQSh iqtisodiy va siyosiy geografik o'rni, tabiiy sharoiti, tabiiy resurslari, uning xilma-xilligi. Aholisi va mehnat resurslari. Davlat tuzumi, mamlakatning ma'muriy va hududiy bo'linishi. Iqtisodiyoti va uning hududiy rivojlanishidagi tafovutlar. Sanoat, qishloq xo'jaligi tarmoqlari, transport tizimining xususiyatlari, rekreatsion resurslar va turizm. Tashqi iqtisodiy aloqalari, turli davlatlar bilan iqtisodiy aloqalari.

Kanada hududining kattaligi iqtisodiy va siyosiy geografik o'rni, tabiiy

sharoiti va tabiiy resurslari. Aholisi va mehnat resurslari. Davlat tuzumi, tarixiy rivojlanish xususiyatlari. Iqtisodiyotiga umumiy tavsif. Iqtisodiy rayonlari.

45-mavzu. Amerika qo'shma shtatlari.

Iqtisodiy geografik o'rning xususiyatlari, siyosiy geografik vaziyati. Tabiiy resurslari ichida mineral resurslar bilan ta'mintanganligi, xilma-xilligi va ularning joylanishi. Demografik vaziyat. Sanoat tarmoqlari, qishloq xo'jaligi. Transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari. AQSH iqtisodiy aloqalarining tarkibiy jihatlari.

46-mavzu. Lotin Amerikasi davlatlari

Lotin Amerikasi davlatlari. Iqtisodiy va siyosiy geografik tavsifi. Mintaqani guruxlashtirish. Markaziy Amerika davlatlari. Meksika davlatining iqtisodiy geografik o'rni. Tabiiy resurslari. Aholisi. Davlat tuzumi. Iqtisodiyotiga umumiy tavsif, sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti, tashqi iqtisodiy aloqlari. Iqtisodiy rayonlari.

Janubiy Amerika mamlakatlari. Braziliya davlati iqtisodiy va siyosiy geografik o'rni. Davlat tuzumi, ma'muriy bo'linishi. Tabiiy resurslari, aholisi, mehnat resurslari. Sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti, tashqi iqtisodiy aloqalari. Iqtisodiy rayonlari.

Mamlakatlar tarkibi. Iqtisodiy geografik o'rni xususiyatlari. Mazkur davlatlarning jahon taraqqiyotidagi ahamiyati va o'rni, tabiiy resurslari, aholisi, iqtisodiyot tarmoqlari. Transporti va tashqi iqtisodiy aloqlari. Mintaqada tutgan o'rni.

47-mavzu. Osiyo subregionlari. Markaziy Osiyo davlatlari

Osiyo subregionlari. Markaziy Osiyo davlatlarining iqtisodiy geografik o'rni, tabiiy resurslari, aholisi. Urbanizatsiya xolati. Zichlik. Sanoatlashgan yirik shaharlar geografiyasi. Xo'jaligi. Sanoat tarmoqlari. qishloq, xujaligi va tarnsporti.

48-mavzu. Qozog'iston Respublikasi

Qozog'iston iqtisodiy va siyosiy o'rni. Tabiiy sharoiti va resurslari. Aholisi, xo'jaligi. Sanoat va qishloq xo'jaligi. Tashqi iqtisodiy aloqalari.

49-mavzu. Qirg'iziston Respublikasi

Qirg'izistonning iqtisodiy va siyosiy o'rni. Tabiiy sharoiti va resurslari. Aholisi, xo'jaligi. Sanoat va qishloq xo'jaligi. Tashqi iqtisodiy aloqalari.

50-mavzu. Tojikiston Respublikasi

Tojikiston Respublikasi iqtisodiy geografik o'rni. Tabiiy sharoiti va resurslari. Aholisi, xo'jaligi. Sanoat va qishloq xo'jaligi. Tashqi iqtisodiy aloqalari.

51-mavzu. Turkmaniston Respublikasi

Turkmaniston Respublikasi iqtisodiy geografiyasi. Tabiiy sharoiti va resurslari. Aholisi, xo'jaligi. Sanoat va qishloq xo'jaligi. Tashqi iqtisodiy aloqalari.

52-mavzu. Sharqiy Osiyo davlatlari. Koreya Respublikasi

Sharqiy Osiyo davlatlarining iqtisodiy geografik o'rni, tabiiy resurslari, aholisi. Urbanizatsiya xolati. Zichlik. Sanoatlashgan yirik shaharlar geografiyasi. Xo'jaligi. Sanoat tarmoqlari. qishloq, xujaligi va tarnsporti.

Koreya Respublikasining iqtisodiy va siyosiy o'rni. Tabiiy sharoiti va resurslari. Aholisi, xo'jaligi. Sanoat va qishloq xo'jaligi. Janubiy Koreya bilan O'zbekistonning iqtisodiy hamkorligi.

53-mavzu. Yaponiya

Yaponiyaning jahon davlatlari orasida tutgan o'rni. Yaponiyaning geografik o'rin xususiyatlari. Davlat tuzumi, ma'muriy hududiy bo'linishi. Tabiiy sharoiti va resurslari. Mineral va xom ashyo resurslarini kambag'alligi. Aholisi, aholining joylanishi, urbanizatsiya darajasi. Iqtisodiyotining rivojlanish xususiyatlari. ITTning sanoat tarmoqlari rivojiga ta'siri. Qishloq xo'jaligi va uning intensivligi. Transporti, tashqi iqtisodiy aloqalari. Iqtisodiy rayonlari.

54-mavzu. Xitoy Xalq Respublikasi

Xitoy Xalq Respublikasining jahon davlatlari orasida tutgan o'rni. Mazkur davlatning geografik o'rin xususiyatlari. Davlat tuzumi, ma'muriy hududiy bo'linishi. Tabiiy sharoiti va resurslari. Tabiiy resurslari, meneral xom ashyolari, agroiqlimining xilma-xilligi. Aholisi, demografik vaziyati. Davlat tomonidan olib borilayotgan demografik siyosat, urbanizatsiya xususiyatlari, ichki migratsiya. Iqtisodiyotining o'ziga xosligi, taraqqiyot darajasi. Sanoati, sanoat tarmoqlari ichida yoqilg'i energetika sanoatining ustunligi, qishloq xo'jaligi, donli va texnika ekinlari geografiyasi. Transporti, tashqi iqtisodiy aloqalari, iqtisodiy rayonlari.

55-mavzu. Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari

Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari. Tabiiy va iqtisodiy geografik o'rni xususiyatlari, siyosiy geografik xolati. Tabiiy sharoiti va resurslari. Demografik xolati, urbanizatsiya darajasi. Sanoati, qishloq xo'jaligi, tarnsporti, tashqi iqtisodiy aloqalari, eksport-import aloqalari. Mintaqada joylashgan yangi sanoatlashgan davlatlarning iqtisodiy geografik o'rni, tabiiy sharoiti va resurslari. Aholisi, demografik vaziyati, urbanizatsiya xususiyatlari. Iqtisodiyotlarining o'ziga xosligi, taraqqiyot darajasi. Sanoati, qishloq xo'jaligi. Transporti, tashqi iqtisodiy aloqalari.

Indoneziyaning iqtisodiy va siyosiy o'rni. Tabiiy sharoiti va resurslari. Aholisi, xo'jaligi. Sanoat va qishloq xo'jaligi. Tashqi iqtisodiy aloqalari.

56-mavzu. Janubiy Osiyo davlatlari

Janubiy Osiyo davlatlari. Tabiiy, iqtisodiy geografik o'rni, siyosiy geografik xolati, tabiiy resurslari. Aholisi, tarkibi, demografik xolati, urbanizatsiya darajasi. Sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti, tashqi iqtisodiy aloqalari. Hindistonning iqtisodiy geografik o'rni. Tabiiy sharoiti va resurslari, mineral xom ashyolari. Iqlimining xilma-xilligi. Aholisi, demografik vaziyat. Davlat tomonidan olib borilayotgan demografik siyosat, urbanizatsiya xususiyatlari, migratsiya xolati. Iqtisodiyotining rivojlanish xususiyatlari, sanoati va qishloq xo'jaligi. Transporti, tashqi iqtisodiy aloqalari. Iqtisodiy rayonlari.

57-mavzu. Janubi-G'arbiy Osiyo davlatlari

Janubi-G'arbiy Osiyo davlatlarining tabiiy va iqtisodiy geografik o'rni xususiyatlari, siyosiy geografik xolati. Tabiiy sharoiti va resurslari. Aholisi tarkibi, demografik xolati, urbanizatsiya darajasi. Sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti, tashqi iqtisodiy aloqalari.

Turkiya Respublikasining tabiiy va iqtisodiy geografik o'rni. Davlat tuzumi, ma'muriy bo'linmalari. Tabiiy resurslari. Aholisi va mehnat resurslari. Sanoat tarmoqlari, qishloq xo'jaligi, transport tashqi iqtisodiy aloqalari. Kavkaz davlatlarining iqtisodiy geografik o'rni, tabiiy resurslari. Aholisi, mehnat resurslari, davlat tuzumi.

Kavkaz davlatlaridagi siyosiy vaziyat. Iqtisodiyotining rivojlanish xususiyatlari. Sanoat va qishloq xo'jaligi. Transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari.

Fors ko'rfazi davlatlari tarkibi. Iqtisodiy geografik o'rni, tabiiy resurslari bilan ta'minlanganlik holati. Aholisi. Davlat tuzumi, sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti, tashqi aloqalari. Musulmon dunyosida tutgan o'rni.

58-mavzu. Avstraliya va Okeaniya davlatlari

Avstraliya Ittifoqining tabiiy va iqtisodiy geografik o'rni. Kashf qilinish va rivojlanish tarixi. Tabiiy sharoiti va resurslari, aholisi, urbanizatsiya darajasi. Sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti tashqi iqtisodiy aloqalari. Iqtisodiy rayonlari. Okeaniya davlatlarining tabiiy va iqtisodiy geografik o'rni. Tarkibiy tuzilishi. Tabiiy sharoiti va resurslari, aholisi, urbanizatsiya darajasi. Okeaniya davlatlari iqtisodiyotining o'ziga xos jihatlari. Sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti tashqi iqtisodiy aloqalari.

59-mavzu. Afrika davlatlari

Afrika davlatlari tabiiy va iqtisodiy geografik o'rni, tarkibi. Tarixiy rivojlanish bosqichlari. Tabiiy sharoiti va resurslari. Aholisi va uning hududiy joylashuvi. Iqtisodiyotining rivojlanish xususiyatlari. Sanoati, qishloq xo'jaligi va transporti.

60-mavzu. Afrika subregionlari

Subregionlari. Davlat tuzumi, ma'muriy bo'linmalari. Tabiiy sharoiti va

resurslari. Aholisi va mehnat resurslari. Sanoat tarmoqlari, qishloq xo'jaligi, transport tashqi iqtisodiy aloqalari.

Shimoliy, Sharqiy, G'arbiy, Markaziy va Janubiy Afrika davlatlari tuzumi, ma'muriy bo'linmalari. Tabiiy sharoiti va resurslari. Aholisi va mehnat resurslari. Sanoat tarmoqlari, qishloq xo'jaligi, transport tashqi iqtisodiy aloqalari.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Yer yuzi tabiiy xaritasi va yer yuzi litosfera plitalari xaritasini o'rganish
2. Afrika materigi geografik o'rni, okean qismlari, chekka nuqtalari. Marerik tektonikasi va relyef xaritasini tahlil qilish
3. Afrika materigi iqlim mintaqalari va iqlim xaritasini o'rganish
4. Afrika materigi ichki suvlari
5. Afrika materigining tabiat mintaqalari
6. Afrika materigini tabiiy geografik rayonlashtirish
7. Avstraliya materigi geografik o'rni okean qismlari, chekka nuqtalari. Marerik tektonikasi va relyefi
8. Avstraliya materigi iqlimi va ichki suvlari
9. Avstraliya materigining tabiat mintaqalari. Materikni tabiiy geografik rayonlashtirish
10. Okeaniya tabiati
11. Antarktida materigi tabiati, materik kashf etilishi, geografik o'rni, okean qismlari. Materik iqlimi, o'simlik va hayvonot dunyosi
12. Janubiy Amerika materigi geografik o'rni, okean qismlari, orollari va chekka nuqtalari. Marerik tektonikasi va relyefi
13. Janubiy Amerika materigi iqlimi va ichki suvlari
14. Janubiy Amerika materigining tabiat mintaqalari.
15. Materikni tabiiy geografik rayonlashtirish
16. Shimoliy Amerika materigi geografik o'rni, okean qismlari, orollari, chekka nuqtalari. Marerik tektonikasi va relyefi
17. Shimoliy Amerika materigi iqlimi va ichki suvlari
18. Shimoliy Amerika materigining tabiat mintaqalari
19. Shimoliy Amerika materigini tabiiy geografik rayonlashtirish
20. Yevrosiyo materigi geografik o'rni, okean qismlari, orollari, chekka nuqtalari. Marerik tektonikasi va relyefi
21. Yevrosiyo materigi iqlimi
22. Yevrosiyo materigi ichki suvlari
23. Yevrosiyo materigining tabiat mintaqalari
24. Yevrosiyo materigini tabiiy geografik rayonlashtirish
25. Yevrosiyo materigi tabiiy geografik rayonlari
26. Dunyo okeani
27. Tinch okeani tabiati
28. Atlantika okeani tabiati

29. Hind okeani tabiati
30. Shimoliy Muz okeani tabiati.
31. Jahon siyosiy kartasi.
32. Dunyo mamlakatlari klassifikatsiyasi.
33. Jahon tabiiy resurslari.
34. Yer usti va yer osti boyliklari.
35. Jahon iqtisodiyoti.
36. Xalqaro iqtisodiy integratsiya.
37. Jahon sanoat geografiyasi.
38. Sanoat tarmoqlari tarkibi.
39. Jahon og'ir sanoati.
40. Jahon yengil sanoati.
41. Jahon qishloq xo'jalik geografiyasi.
42. Jahon qishloq xo'jaligi tarmoqlar tarkibi.
43. Jahon transporti geografiyasi.
44. Tashqi iqtisodiy aloqalar geografiyasi.
45. Jahonning global muammolari.
46. Atrof-muhitning ifloslanishi va uning hududiy xususiyatlari.
47. Jahonning regional tavsifi.
48. Yevropa qit'asi.
49. G'arbiy Yevropa davlatlari.
50. GFR va Buyuk Britaniya.
51. Shimoliy Yevropa davlatlari.
52. Skandinaviya davlatlari.
53. Janubiy Yevropa davlatlari.
54. Italiya va Ispaniya xo'jaligi.
55. Markaziy Yevropa davlatlari xo'jaligi.
56. Markaziy Yevropa davlatlari aholisi.
57. Sharqiy Yevropa davlatlari.
58. Boltiqbo'yi davlatlari.
59. Rossiya Federatsiyasi.
60. Rossiya Federatsiyasi rayonlari.
61. Shimoliy Amerika davlatlari.
62. Kanada xo'jaligi.
63. Amerika qo'shma shtatlari iqtisodiy geografiyasi.
64. Amerika qo'shma shtatlari iqtisodiyoti hududiy tahlili.
65. Lotin Amerikasi davlatlari.
66. Braziliya va Meksika.
67. Markaziy Osiyo davlatlari.
68. Qozog'iston Respublikasi.
69. Qirg'iziston Respublikasi.
70. Tojikiston Respublikasi.
71. Turkmaniston Respublikasi.
72. Sharqiy Osiyo davlatlari.

73. Koreya Respublikasi.
74. Yaponiya.
75. Xitoy Xalq Respublikasi.
76. Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari.
77. Indoneziya.
78. Janubiy Osiyo davlatlari.
79. Hindiston.
80. Janubi-G'arbiy Osiyo davlatlari.
81. Kavkazorti va Fors ko'rfazi mamlakatlari.
82. Saudiya Arabistoni qirolligi, Turkiya, Eron.
83. Avstraliya ittifoqi.
84. Okeaniya davlatlari.
85. Afrika davlatlari.
86. Afrikaning regional tavsifi.
87. Shimoliy Afrika. Misr.
88. Sharqiy Afrika. Keniya.
89. G'arbiy va markaziy Afrika. Nigeriya.
90. Janubiy Afrika va JAR.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Materiklarning geografik o'rni okean qismlari, chekka nuqtalarining o'ziga xosligi, foydali qazilmalari
2. Materiklar tektonikasi, tekshirilish tarixi
3. Materiklar rel'efi, orografiyasi
4. Materiklar iqlimi, iqlim hosil qiluvchi omillari
5. Materiklar gidrografiyesi
6. Materiklarning tabiat mintaqalari (tuproq, o'simlik va hayvonot dunyosi)
7. Materiklarni tabiiy geografik rayonlashtirish masalalari, o'lkalariga qiyosiy tavsif
8. Dunyo okeani (Tinch, Atlantika, Hind, Shimoliy Muz) tabiatiga tavsif.
9. Mo'tadil iqlim mintaqasi tabiat zonolari
10. Subtropik iqlim mintaqaning tabiat zonasi
11. Afrika va Amerika qit'asiga qiyosiy tavsif
12. Ekvatorial o'rmonlar zonasi tarqalgan materiklar tavsifi

13. Materiklarda shakllangan balandlik mintaqalari
14. Dunyo okeani suvlarining ifloslanish manbalari
15. Afrika materigida tarqalgan cho'llar tavsifi
16. And tog'lari orografik xususiyatlari
17. Baland Osiyo tog'laridagi balandlik mintaqalari
18. Materiklardagi alohida muhofaza qilinadigan hududlar
19. Iqlim mintaqalariga xos ravishda tabiat zonalarining tarqalishi
20. Materiklar tabiiy resurslaridan oqilona foydalanish va muhofaza qilish
21. Dunyo okeani suv osti rel'efi xususiyatlari
22. Dunyo okeani organik dunyosi, ularni muhofaza qilish masalalari
23. Materiklar tabiat zonalarining qiyosiy tavsifi
24. G'arbiy va Sharqiy yarim sharlarda joylashgan materiklarga qiyosiy tavsif
25. Materiklarning o'rganilish tarixi
26. Materiklar iqlimiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar
27. Materiklar tabiiy-geografik rayonlariga qiyosiy tavsif
28. Dunyo okeanining o'rganilish tarixi.
29. Materiklar tabiiy resurslarini muhofaza qilish masalalari
30. Osiyo qit'asi daryolarining umumiy tavsifi
31. Materik ko'llari va ularning xo'jalik ahamiyati
32. Materiklarda shakllangan havo massalari va ularning materiklar iqlimidagi o'rni
33. Afrika materigi orografiyasiga tavsif
34. Avstraliya materigi orografik tuzilishiga tavsif
35. Janubiy Amerika materigi orografiyasiga tavsif
36. Shimoliy Amerika materigi orografiyasiga tavsif
37. Yevropa qit'asi orografiyasiga tavsif
38. Osiyo qit'asi orografiyasiga tavsif
39. Materiklarning paydo bo'lishi va rivojlanish tarixi
40. Iqlim o'zgarishi sharoitida materiklar tabiatini muhofaza qilish
41. Jahon siyosiy kartasining shakllanish bosqichlari.
42. Davlat tuzumiga ko'ra jahon mamlakatlarini guruhlashtirish.
43. Hududiy-ma'muriy bo'linishiga ko'ra davlatlarni guruhlashtirish.
44. Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holatiga ko'ra davlatlarni guruhlashtirish.
45. Jahon tabiiy resurslari.
46. Tabiiy resurslardan foydalanish asosida yuzaga kelgan ekologik muammolar.
47. Jahon xo'jaligining rivojlanish bosqichlari.
48. Jahon davlatlari sanoat tarmoqlari rivojlanishining geografik xususiyatlari.
49. Ilmiy texnika tarakqiyotining qishloq xo'jaligini rivojlantirishdagi roli.
50. Intensiv va ekstensiv qishloq xo'jaligiga tavsif.
51. Dunyo ahamiyatiga ega bo'lgan transport tizimi.
52. Jahon subregionlari.
53. G'arbiy Yevropa davlatlari geografiyasi.
54. Janubiy Yevropa davlatlari.

55. Sharqiy Yevropa davlatlari.
56. Shimoliy Amerika davlatlari geografiyasi.
57. Lotin Amerikasidagi rivojlangan davlatlar geografiyasi.
58. Osiyodagi rivojlangan davlatlar geografiyasi.
59. Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlar geografiyasi.
60. Janubiy Osiyo davlatlar geografiyasi.
61. Janubi-G'arbiy Osiyo davlatlar geografiyasi.
62. Tayanch mamlakatlarning jahon iqtisodiyotida tutgan o'rni.
63. Global demografik muammolar.
64. Tinchlikni saqlash muammosi va uni hal qilish yo'llari.
65. MDH davlatlari o'rtasida iqtisodiy aloqalarning rivojlanish xususiyatlari.
66. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining jahon xo'jaligiga ta'siri.
67. Jahon xo'jaligi rivojida TMKlarning roli.
68. Yangi sanoatlashgan davlatlar geografiyasi.
69. Afrika davlatlari.
70. Afrikaning regional tavsifi.
71. Intensiv va ekstensiv qishloq xo'jaligiga tavsif.
72. NATO blokining kengayib borishi.
73. Tayanch mamlakatlarning jahon iqtisodiyotida tutgan o'rni.
74. Jahon xo'jaligining eng rivojlangan tarmoqlari.
75. Jahon xo'jaligida noan'anaviy energiya manbalaridan foydalanish.
76. Xalqaro geografik mehnat taqsimoti.
77. Jahon qishloq xo'jalik tarmoqlarining mintaqalar bo'yicha tarqalishi
78. Jahon aholisining mexanik harakati.
79. Jahon davlatlarida urbanizatsiya jarayonining o'ziga xos xususiyatlari.
80. Atrof muhit hozirgi zamon global-ekologik muammolar.
81. BMTning demografik bashoratlari.
82. Jahon xo'jaligining rivojlanish bosqichlari
83. Rivojlangan mamlakatlar sanoat kursatkichlari.
84. Ilmiy texnika tarakqiyotining qishloq xo'jaligini rivojlantirishdagi roli.
85. «Demografik tanglik»ni yuzaga keltiruvchi omillar.
86. Yer shari aholisining joylashuvi.
87. Dunyo aholisining milliy tarkibi.
88. Xalqaro geografik mehnat taqsimotining shakllanishi
89. Jahon sanoatining moddiy ishlab chiqarishdagi ahamiyati
90. Fan texnika taraqqiyotining sanoat rivojlanishi va joylanishidagi ahamiyati.
- 91.

3.

V. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasining tabiiy sharoiti;
- tabiatdan foydalanish tamoyillari va metodlar;
- hamda ularni tabiiy geografik rayonlashtirish va ular tarkibidagi tabiat

komponentlari;

	- jahon iqtisodiy va ijtimoiy geografiyaning geografik fanlar orasida tutgan oʻrni; - uning rivojlanish tarixi, obyekti, predmeti va tadqiqot usullari; - jahon mintaqalari (subregionlari) va davlatlari, ularda mavjud boʻlgan ishlab chiqarish tarmoqlari joylashuviga taʼsir etuvchi omillari <i>haqida bilimga</i>; - Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasining maqsad va vazifalari, obʼekti va predmeti, tadqiqot usullari, rivojlanish tarixi, uning kelajak istiqbollari; - qonuniyatlar, tamoyilar, atamalar, tabiat va jamiyat oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik, ularning natija va oqibatlar; - dunyo siyosiy kartasidagi mamlakatlar va davlatlar, ularning joylanishi, tuzumi, maʼmuriy boshqaruv shakllariga xos xususiyatlari; - tabiiy, iqtisodiy va ijtimoiy omillarning jahon mintaqalari ijtimoiy iqtisodiy taraqqiyotga taʼsiri; - aholisi va uning hududiy joylashuvi, sanoat tarmoqlari, qishloq xoʻjaligi va transporti, tashqi iqtisodiy aloqalar; - mintaqalarning jahon xoʻjaligida tutgan oʻrniga xos xususiyatlar boʻyicha <i>koʻnikmasiga</i>; - Materiklar va okeanlarning tabiiy geografik oʻrni, relyefi va uning shakllari, iqlimi va iqlim mintaqalari, iqlimiga taʼsir koʻrsatuvchi omillari; - ichki suvlari tarkibidagi koʻllar, daryolar, suv omborlari, yer osti va yer usti suvlari, tabiat zonalari; - okeanlarda shakllangan arxipelaglar, orollar va ularning turlari, yarim orollar, qoʻltiq va boʻgʻozlar, okeanlar, dengizlar, tabiiy geografik rayonlashtirish; - darslik, oʻquv qoʻllanmalar va mahsus adabiyotlardan bilim egallash jarayonida foydalana bilishlari, oʻquv koʻrgazmali vositalar harita, atlas kabilarni oʻqiy bilish va ulardan foydalana bilishlari; - statistik maʼlumotlardan foydalana bilish, ularni tahlil qila bilishlari; - davlatlar va mamlakatlardagi mavjud siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy holat va ulardagi oʻzgarishlar, ularning milliy iqtisodiyot tarmoqlari koʻrsatkichlari asosida grafik ishlar; - yozuvsiz va sxematik xaritalar bilan ishlash, diagrammalar tuzish, statistik maʼlumotlarni tahlil qila bilish jadval kartagrafik, karta-diagramma materiallaridan foydalana bilishlari va ularni tayorlay bilishlari va baholash <i>malakasiga ega boʻlishi kerak</i>.
4.	VI. Taʼlim texnologiyalari va metodlari: • maʼruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa boʻlib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni toʻla oʻzlashtirish, tahlil

	natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	VIII. Asosiy adabiyotlar: 1. Vaxobov X., Abdulqosimov A.A., Alimkulov N.R. "Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi". – T.: "Nodirabegim". 2021. – 576 b. 2. Abdunazarov O'Q., Mirakmalov M.T., Sharipov Sh.M. va boshq. Umumiy tabiiy geografiya. T.: "Barkamol fayz media", 2018. 328 b. 3. Namozov J.A., Nizamiyev A.G., Do'smonov F.A. Jahon ijtimoiy iqtisodiy geografiyasi. Chirchiq, 2023. 4. Namozov J.A., Xamroyeva F.A., Juraxujayev D.D. Jahon iqtisodiy geografiyasi. Samarqand, 2024. 5. Safarova N., Komilova N., Islomov I., Karakulov N. Jahon mamlakatlari iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi. T.: Mahalla va oila, 2022. IX. Qo'shimcha adabiyotlar 6. Баратов П., Соатов А. Умумий табиий география. Тошкент.: "Ўқитувчи", 2002. 7. Сабитова Н.И., Саидкаримова З.С. Дунё табиий географияси ва топография асослари. Услубий қўлланма. ЎЗМУ, 2007. 8. Бахритдинов Б.А. ва бошқалар. Жаҳон ижтимоий-иқтисодий географияси. Т.: 2008. 9. Солиев А., Сафаров И. Иқтисодий ва сиёсий география асослари. Тошкент, Университет, 2003. 10. Abdimurotov O.U. Geografiyadan masala va mashqlar. O'quv qo'llanma. – Toshkent, MALIK PRINT CO, 2021. – 200 b. 11. Алисов Б, Хореев А. Экономическая и социальная география мира. М.: Просвещение, 2001. 12. Родионова И.А. Экономическая и социальная география мира. – М.: Юрайт, 2012. 13. Социально-экономическая география зарубежного мира. – М.: Дрофа, 2001. X. Axborot manbalari 14. www.cspu.uz – Chirchiq davlat pedagogika universiteti rasmiy sayti. 15. www.unilibrary.uz – O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim va ilmiy tadqiqot muassasalarining yagona elektron kutubxona axborot tizimi. 16. www.lib.cspu.uz – Chirchiq davlat pedagogika universiteti kutubxona web sayti. 17. www.geografiya.uz – Geografiya sohasiga qiziquvchilar uchun ilmiy-ommabop sayt. 18. www.natlib.uz - A.Navoiy nomidagi O'z.MK

7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2024-yil "28" <i>avgust</i> dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun ma'sullar: Abdimurotov O.U.– CHDPU, "Geografiya" kafedrasi mudiri, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). Namozov J.A.– CHDPU, "Geografiya" kafedrasi dotsenti, geografiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dots.
9.	Taqrizchilar: Rajabov F.T. – CHDPU, "Turizm" fakul'teti dekani, pedagogika fanlari doktori, dots. Safarova N.I.– TDPU, "Geografiya va uni o'qitish metodikasi" kafedrasi dotsenti, g.f.n., dots.